

Jotas M. Daukšos raštuose

Pavyzdžiai joto rašybai apibūdinti buvo išrinkti iš viso „Katekizmo“ (DK.) ir „Postilės“ (DP) 1–350 puslapių.

Jotą M. Daukšą paprastai rašė raide *i*, dabartinės formos raidės dar nevartojo, todėl nustatydami, kur jotas buvo tariamas, susiduriame su nemažais sunkumais, nes raidė *i* po lūpinių priebalsių gali būti palaikyta ir joto, ir priebalsio minkštumo ženklų. Atsakymą į šį klausimą duoda fonemų *e* ir *a* neutralizacijos traktavimas po priebalsių. M. Daukša tokiais atvejais *a* vietoje neretai rašo *e*, pvz.: *fkiremos* n. pl. f. DP 258₅₁, *fstiprei* adv. DK 145₅₁, *krįžėjus* DP 264₆. Po lūpinių *p*, *b*, *m*, *v* prieš tokį *a* parašymą M. Daukšos raštuose paprastai yra *i*, kuris turi žymėti jotą. Pavyzdžiai: 1) po *p*: *pieufime* DP 110₇, *spieude* DP 158₃₅, *páflepje* praes. DP 86₄₁, *paþelpje* praes. DP 123₄, *liėpie* praes. DP 139₅, *nėliepieu* DP 246₃₆, *apkūpies* praes. DP 267₅₀, *trumpiėusei* adv. DP 137₃; 2) po *b*: *biėurus* n. pl. DK 42₁₅, *biėurumas* DP 183₂₀, *lėbimius* DP 100₂₇, *apikalbiėis* i. pl. DP 272₄₉, *skėlbiemėis* DP 270₁₁, *apjėibiė* praes. 3. DP 133₄₉, *stėmbie* adv. DP 111₂₇, *labiėus* DP 339₉; 3) po *m*: *skomie* DP 340₅₂, *nelėimie* ‘nelaimingi’ DP 94₅₁, *Swętimžemie* DP 35₁₃, *artimiėuses* n. sg. DP 125_{25–26}, *pėremiėš* praes. DP 82₁₂, *įstumie* praes. DP 136_{39–40}, *ųđgimie* DP 166₁₃, *atatremie* praes. DP 250₄₄, *ramiė* DP 81₂₅, *lėimiė* adv. DP 101₁₃, *pirmieus* DK 20₃, *žemiėus* DP 74₃, *rėmieus* DP 289₃₀; 4) po *v*: *bediewiėi* DP 122₁₃, *liežuwie* DP 251₉, *kelejiwie* DP 39₂₆, *dėwiėu* DP 207₁₇, *lėgwieus* DP 235₅. Kitokios rašybos pavyzdžiai yra reti: pastebėta *bėurus* DK 137₃, *sfėkalbei* DP 281₁₇, *pirmėus* DK 67₂, *pirmėus* DP 58₃₂, *pirmeus* DP 154₄₉, *be diewiė* DP 50₂, *bediewėy* DP 60₂₀. Jie sudaro mažiau kaip 5 procentus ir gali būti laikomi (ypač pirmasis) parašymo klaidomis arba gali žymėti jau prasidėjusį joto kritimą. Iš to galima daryti gana aiškią išvadą: XVI a. pabaigoje kėdainiškėje M. Daukšos tarmėje po lūpinių priebalsių prieš užpakalinės eilės balsius tiek žodžių šaknyse, tiek prieš galūnes bei priesagas jotas dar buvo išlaikytas, kaip kad dabar šiaurės rytų aukštaičiuose ir dalyje pietų žemaičių. Gal tada tas joto arealas dar tebebuvo vieningas?

Vladas Žulys